

FNs bærekraftsmål på lokalt nivå

Politisk styringsgruppes beslutning om hvilke av FNs bærekraftsmål som skal legges til grunn i Kvinesdal kommune

Innhold

1.0	Innledning	2
2.0	FNs bærekraftsmål på lokalt nivå	4
2.1	Metodikk for å omsette bærekraftsmålene til lokale mål og retningslinjer	5
3.0	Administrativ styringsgruppes anbefaling av prioritering av FNs bærekraftsmål på lokalt nivå	5
4.0	Politisk styringsgruppes beslutning om hvilke av FNs bærekraftsmål som skal legges til grunn på lokalt nivå	9

1.0 Innledning

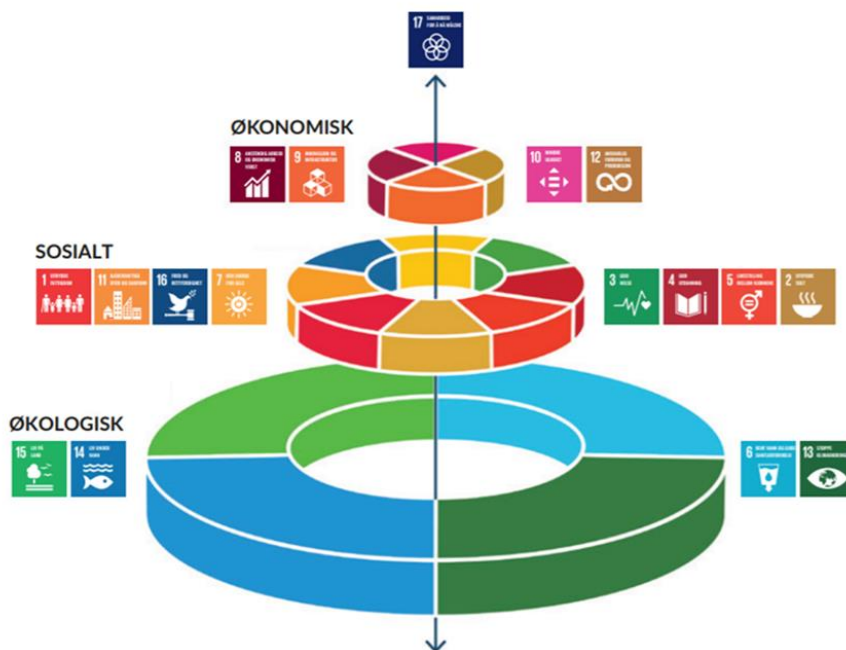
Tidlig i planarbeidet ble det avklart at formannskapet som politisk styringsgruppe for ny samfunnsdel skulle ha hovedansvaret for oppgaven med å «omsette» FNs 17 utviklingsmål til lokalt nivå. Prosessen med å gå fra FNs 17 utviklingsmål til lokale mål og retningslinjer er beskrevet nærmere i kapittel 2.0.

Bærekraftig utvikling er utvikling som imøtekommer behovene til dagens generasjon uten å redusere muligheten for kommende generasjoner til å dekke sine behov.

FNs bærekraftsmål er *verdens felles arbeidsplan* for å utrydde fattigdom, bekjempe ulikhet og stoppe klimaendringene innen 2030. Bærekraftsmålene omfatter 17 utviklingsmål og 169 delmål for å fremme sosial, økologisk (miljømessig) og økonomisk bærekraft. Målene har til formål å fungere som en *felles global retning* for land, næringsliv og sivilsamfunn.

Regjeringen har bestemt av FNs bærekraftsmål skal være det politiske hovedsporet for å ta tak i vår tids største utfordringer. Det innebærer at bærekraftsmålene skal være en del av grunnlaget for regional og kommunal planlegging. FNs bærekraftsmål er som følge av dette lagt som premiss for arbeidet med ny samfunnsdel, jf. kapittel 2.1 i planprogrammet.

Figur 1 under illustrerer sammenhengen på tvers av de 17 målene, med mål 17 som omhandler samarbeid og partnerskap, som et gjennomgående perspektiv. Figuren viser hvordan bærekraftsmålene kan relateres til de *tre dimensjonene* av begrepet bærekraftig utvikling: *økologisk* (miljømessig), *sosial* og *økonomisk* bærekraft.

Figur 1: FNs bærekraftsmål inndelt i økologisk, sosial og økonomisk bærekraft (kilde Stockholm Resilience Center, 2016).

Det som skiller fremstillingen av bærekraftsmålene i figur 1 ovenfor og figurer hvor målene er illustrert ved hjelp av venndiagram, se figur 2 under, er at figur 1 uttrykker et **målhierarki** og at **vektleggingen** av bærekraftsmålene knyttet til den **økologiske** (miljømessige) og **sosiale dimensjonen** er helt avgjørende.

Figur 2: FNs bærekraftsmål fremstilt ved hjelp av venndiagram (kilde FN-Sambandet).

Bærekraftselementene i FNs 17 utviklingsmål er vist i figur 3. Det er **sammenhengen** mellom disse tre dimensjonene som **avgjør** om noe er bærekraftig.

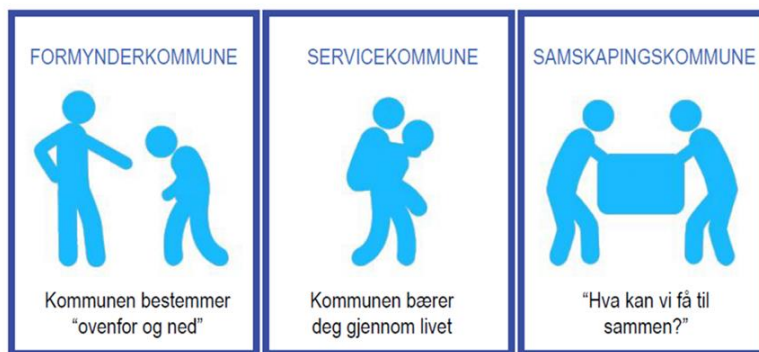

Figur 3: Dimensjonene i FNs bærekraftsmålene: Sosialt, miljømessig (økologisk) og økonomisk.

Miljømessig bærekraft (økologisk), handler om å utvikle samfunnet innenfor jordens tålegrenser og redusere tapet av biologisk mangfold. Klimaendringene må reduseres, og samtidig må samfunnet tilpasse seg konsekvensene av endringene som allerede pågår. Miljømessige bærekraft forutsetter at vi tar grep slik at miljøet rundt oss kan bestå til glede for de som kommer etter oss.

Sosial bærekraft handler om å sikre innbyggerne like muligheter til å delta i samfunnet, å investere i gode oppvekst- og levekår, helse, utdanning, likestilling, inkludering og mangfold. Sosial bærekraft vil innebære at alle skal oppleve å være en del av Kvinesdalsamfunnet og nærmiljøet de tilhører. Det handler om å skape gode, helsefremmende omgivelser for mennesker å oppholde seg i.

Økonomisk bærekraft handler om forsvarlig forbruk og produksjon, økonomisk vekst med mindre miljøbelastning, samt rettferdig og anstendig arbeid. Dette forutsetter at næringslivet må ha gode rammevilkår for at det skal kunne utvikles nye næringer og at eksisterende næringer kan vokse. Et viktig element i økonomisk bærekraft er at så mange som mulig er i jobb og kan ta del i arbeidslivet. Samtidig er det avgjørende at de som kan og vil, får muligheten til å bidra med sine ressurser (inkluderende). Kommunale tjenester må også være økonomisk bærekraftige. Det betyr at innbyggerne i større grad må ta ansvar for å mestre eget liv. En slik tilnærming innebærer at kommunen går fra servicekommune til samskapingskommune, se figur 4 nedenfor.

Figur 4: Fra servicekommune til samskapingskommune (kilde Stavanger kommune og Asker kommune).

Samskaping er når ansatte, politikere, næringsliv og innbyggere utvikler og gjennomfører nye løsninger sammen. Tankegodset i modellen bygger på samskaping som metode for å skape nye arbeidsmetoder, samarbeidsformer, teknologi og løsninger for hvordan *vi i fellesskap* kan skape et mer *bærekraftig samfunn* og da særlig i møte med aldringsutfordringene i befolkningen.

2.0 FNs bærekraftsmål på lokalt nivå

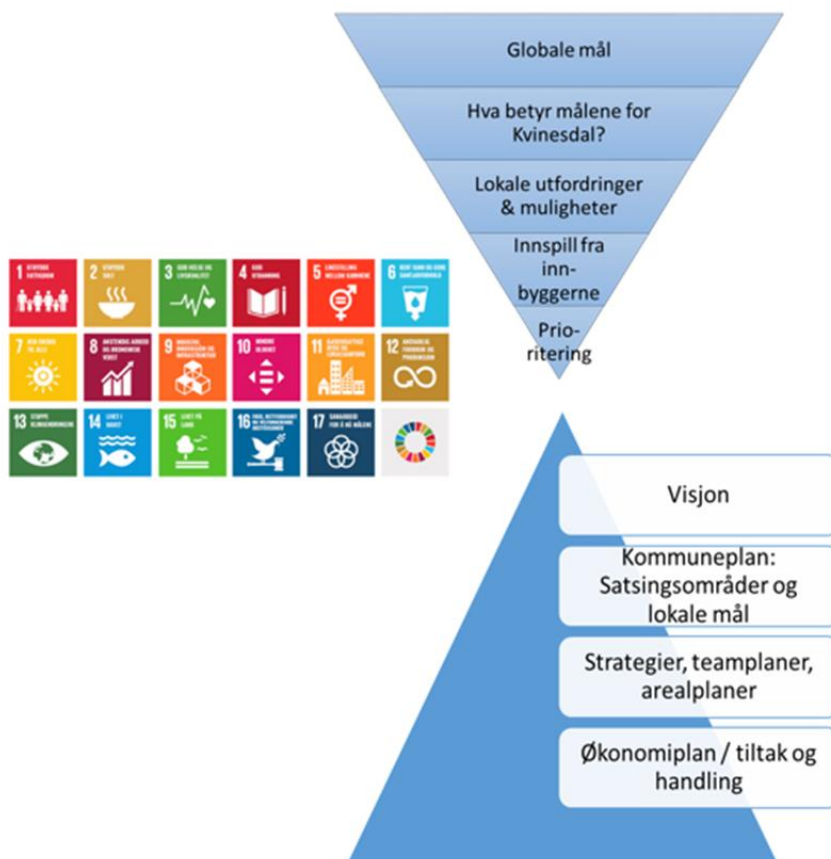
Til grunn for «omsetting» av FNs bærekraftsmål til lokalt nivå i Kvinesdal er det særlig sett hen til funnene i rapporten «*Strekk i laget: En kartlegging av hvordan FNs bærekraftsmål implementeres i regional og kommunal planlegging*» som ble utarbeidet våren 2020 av Nordlandsforskning i samarbeid med Norges Miljø- og biovitenskapelige universitet (NMBU) på oppdrag fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet.

Innbyggerpanel Kvinesdal 2040 har besvart en spørreundersøkelse om temaet. Rapporten som oppsummerer svarene fra undersøkelsen ble benyttet som en del av kunnskapsgrunnlaget til arbeidsverkstedet som ble avholdt 04.11.20 med politisk styringsgruppe (formannskapet). I arbeidet ble det også sett hen til det overordnet

utfordringsbildet for Kvinesdalsamfunnet mot 2040 som er utarbeidet som ledd i planarbeidet. Metodikken er kort beskrevet i kapittelet under.

2.1 Metodikk for å omsette bærekraftsmålene til lokale mål og retningslinjer

Metodikken som er lagt til grunn for prosessen fra globale til lokale mål og strategier er vist i figur 5 nedenfor.

Figur 5: Prosessen fra globale mål til lokale mål og strategier (kilde Kristiansand kommune bearbeidet etter modell fra Asker kommune).

3.0 Administrativ styringsgruppes anbefaling av prioritering av FNs bærekraftsmål på lokalt nivå

I politisk styringsgruppes arbeidsverksted om FNs bærekraftsmål den 04.11.20 ble det konkludert med at administrativ styringsgruppe utarbeider forslag til hva som bør være Kvinesdal kommunens prioritering av FNs 17 utviklingsmål basert på:

- Resultater fra politisk arbeidsverksted, jf. rapport fra arbeidsverkstedet datert 05.11.20
- Kvinesdal kommunens utfordringer og muligheter mot 2040

- Synspunkter fra innbyggerne representert ved resultatet fra spørreundersøkelsen om FNs bærekraftsmål på lokalt nivå, jf. rapport datert 30.10.20

Det var enighet om at forslaget skulle begrenses til å omfattet totalt 5 til 6 utviklingsmål i tillegg til mål 17 (samarbeid og partnerskap). I tillegg er det ved prioritering av utviklingsmålene sett hen til det virkemiddelapparat som kommunen faktisk rår over, og hvilke reelle muligheter kommunen har til å påvirke.

Administrativ styringsgruppe anbefaler at følgende utviklingsmål prioriteres i Kvinesdal kommune:

Utviklingsmål	Begrunnelse
#3 God helse	<p>Utviklingsmålet berører en vesentlig del av kjerneområdet til kommunens virksomhet. Innenfor området helse- og omsorg finner vi en rekke lovpålagte oppgaver, der innbyggerne har lovfestede rettigheter. Det er derfor av stor betydning at det jobbes aktivt og tverrfaglig med mål om god helse for alle innbyggerne i kommunen. Ikke minst med tanke på den økende andelen eldre i kommunens befolkning og det uforløste potensialet som ligger i forebyggingsarbeidet, og at vi ser sosial ulikhet i helse. Kvinesdal kommune har over år hatt som mål «<i>folkehelse i alt vi gjør</i>». Denne målsettingen blir desto viktigere å implementere på tvers av sektorer, og ved vedtakelsen av <i>Kommunal planstrategi 2019-2023</i> ble det lagt til grunn at kommunens folkehelsearbeidet skulle løftes inn som tema i samfunnsdelen, og i alle sektorenes virksomhetsplaner, dvs. at kommunedelplanen for folkehelse opphører nå ny samfunnsdel vedtas. Utviklingsmålet god helse vil gjenspeile kommunens satsing på folkehelsearbeidet med klar målsetting om at dette skal styrkes, jf. muligheten som ligger i folkehelse som samfunnsressurs. Samarbeid (utviklingsmål 17) med frivilligheten (lag- og foreninger) vil klart stå sentralt.</p> <p>I innbyggerpanelet scorer utviklingsmålet nest høyest innenfor sosial bærekraft. I politisk styringsgruppes arbeidsverksted scorer målet også nest høyest innenfor sosial bærekraft.</p>
#4 God utdanning	<p>Utviklingsmålet går direkte inn i en del av kommunens kjernevirksomhet. Kunnskap er en kilde til selvstendighet, sosial mobilitet, demokratisk forståelse og medvirkning, til å lykkes i yrkeslivet og kunne delta i samfunnet gjennom hele livet. Grunnskolen som kommunene i Norge har ansvaret for skal gi alle en god start i livet, bidra til sosial utjevning og sikre norsk arbeidsliv og velferd. Skolen skal gjøre både samfunnet og hver enkelt barn best mulig rustet for fremtiden. Dette fordrer en skolen som evner å legge til rette for et godt og trygt læringsmiljø som stimulerer barns nysgjerrighet og læringsbehov. Dette krever en målrettet og bevisst satsing på skolen og en prioritering av utviklingsmål god utdanning bygger naturlig opp under dette.</p> <p>I innbyggerpanelet scorer utviklingsmålet høyest innenfor sosial bærekraft. Tilsvarende resultat som i politisk styringsgruppes arbeidsverksted.</p>
#5 Likestilling mellom kjønnene	<p>Sørlandet og Listerkommunen kommer i særdeleshet svakt ut på rekke likestillingsindikatorarter. I Regionplan Agder 2030 er likestilling en del av de tre gjennomgående perspektivene som skal gjennomsyre planens mål og strategier. I Regionplan Agder 2030 fremkommer det at Agder er en</p>

	<p>region som har lav andel kvinner i lederstillinger og høy andel kvinner i deltidsstillinger. I planen er det poengtert at et rausere og mer likestilt samfunn vil bidra til bedre folkehelse og mer inkludering. I Regionplan Lister 2030, som er under behandling, fremkommer det følgende i planforslaget som har vært gjenstand for høring: «Regionen har dårlig skår på de fleste av likestillingsindikatorer som Statisk sentralbyrå måler, og slik har det vært over tid. Det er få kvinner i ledende stillinger. Regionen har markert lavere sysselsetting for flyktninger enn for andre grupper i befolkningen, og ligger under nasjonale tall. Samfunnene og arbeidslivet er i liten grad lagt til rette for personer med nedsatt funksjonsevne. Personer for forskjellige minoritetsgrupper melder om behov for et mer inkluderende samfunn og innsats for likestilling og mangfold i arbeidslivet.».</p> <p>Kvinesdal kommune har inngått som en del av FAFO-Rapport 2019:06 <i>Dybdykk i deltidskulturer i fire Sørlandskommuner</i> med sikte på å bruke funnene aktivt og først og fremst gjennom egen arbeidsgiverpolitikk hvor det jobbes mot å etablere en heltidskultur i kommuneorganisasjonen. Som omtalt i planprogrammet kapittel 4.4.4 har heltid som norm i kommunesektoren lenge vært et uttalt mål, både fra sentralt hold og fra partene i arbeidslivet og fra en rekke kommuner. Det er viktig å få frem at heltidskultur også må sees som et nødvendig virkemiddel for å kunne levere gode velferdstjenester i en situasjon med stadig mer spesialisert tjenesteproduksjon.</p> <p>Selv om utviklingsmål 5 er rettet mot likestilling mellom kjønnene, er det administrativ arbeidsgruppes vurdering at kommunens i sitt likestillingsarbeidet må favnet bredere og omfatte aller grupper i samsvar med <i>Handlingsplan for likestilling og mangfold i Kvinesdal kommune 2017-2020</i>, dvs. at utviklingsmål 5 i kommunens satsing gjøres bredere/favner flere.</p> <p>Utviklingsmål 5 scorer som nr. 3 innenfor sosial bærekraft i innbyggerpanelet, men kommer ut som 4. prioritet i arbeidsverkstedet til politisk styringsgruppe.</p>
<p>#9 Innovasjon og infrastruktur</p>	<p>Utviklingsmålet går direkte inn i kommunens rolle som tilrettelegger og samfunnsutvikler, og da primært den delen som er knyttet til næringsutvikling og areal- og samfunnsplanlegging. Kvinesdal kommune har en egen strategisk næringsplan som angir prioriterte områder og tiltaksplan for 2019-2021. Ved vedtakelsen av <i>Kommunal planstrategi 2019-2023</i> ble det besluttet at hovedrevisjon av strategisk næringsplan skulle finne sted etter at ny samfunnsdel er vedtatt. Kommunens «verktøykasse» innenfor området innovasjon og infrastruktur vil i stor grad avhenge av hvilken retning politikerne ønsker å ta Kvinesdalsamfunnet i, innenfor de økonomiske rammene kommune står ovenfor til enhver tid. Samarbeid med andre aktører, både offentlige og private, vil være av stor betydning for å lykkes.</p> <p>I innbyggerpanelet scorer utviklingsmålet høyest innenfor økonomisk bærekraft, mens det i det politiske arbeidsverkstedet har henholdsvis 2. og 3. prioritet.</p>
<p>#11 Bærekraftige byer og lokalsamfunn</p>	<p>Utviklingsmålet vurderes å gå inn i en del av kommunens kjernevirksomhet knyttet til areal- og samfunnsutvikling og lokal samfunnsutvikling i form av stedsutvikling, omdømmebygging, tiltak for å skape engasjement og tilhørighet, kulturtilbud, samferdsel, transport, digital infrastruktur, miljø- og klimatiltak med mer. Lokal samfunnsutvikling i regi av kommunen skjer</p>

	<p>hovedsakelig i samarbeid med andre; andre kommuner, lokalt næringsliv, fylkeskommunen, regional stat og frivillige organisasjoner. Gjennom plan- og bygningsloven § 3-3 er kommunen gitt ansvaret for å planlegge og forvalte arealene og naturressursene i kommunen. Kommunen styrer her i stor grad verktøyene i «verktøykassa».</p> <p>I innbyggerpanelet scorer utviklingsmålet nest sist innenfor sosial bærekraft, mens det i arbeidsverkstedet til politisk styringsgruppe scorer som nr. 3.</p>
<p>#13 Stopp klimaendringene</p>	<p>Verdens fremste klimaforskere samarbeider i FNs klimapanel. Klimapanelets spesialrapport om konsekvensene av 1,5 graders global oppvarming ble publisert i 2018. Ytterligere to spesialrapporter om landarealer, og om hav og is ble ferdig i 2019. Rapporten om landarealer viser hvordan naturen og økosystemer på land er viktige både for å redusere utslippene og ta opp karbon fra atmosfæren. Naturen er viktig for å begrense skadevirkningene av klimaendringene, som skogen som står som karbonlager og våtmarker som kan dempe flommer. Rapporten om hav og is gir blant annet ny kunnskap om hvordan havnivået stiger stadig raskere og hvordan stormer og orkaner fører til stadig hyppigere stormflo med påfølgende oversvømmelser. Den peker også på konsekvensene av isbreer som smelter og minkende snødekke. Hvor omfattende klimaendringene blir, avhenger av hvor mye vi klarer å redusere utslippene. Selv om de menneskeskapte klimautslippene skulle bli betydelig redusert de nærmeste tiårene, tar det tid før oppvarmingen snur. Derfor er det nødvendig å forberede seg på tiltakende klimaendringer. Norge jobber aktivt for å følge opp Parisavtalen, som forplikter alle land til å begrense sine utslipp, og for å gjøre tiltak nasjonalt som reduserer Norges utslipp. Vi må både tilpasse oss klimaendringene og redusere klimautslippene for å forhindre alvorlige konsekvenser av klimaendringer (samfunnssikkerhet- og beredskap). For å kunne realisere nasjonale klimamål må det gjøres tiltak lokalt. Klimaendringenes virkninger på biologisk mangfold er en global utfordring med ulike lokale utslag. Globalt regnes 20-30 % av dyr og planter å være truet av utryddelse om temperaturen stiger med 1,5 til 2,5 grader. Regionplan Agder 2030 følger opp regjeringens målsetting om å redusere klimautslippene på Agder med minst 45 % innen 2030. For Kvinesdal kommunen innebærer det at kommunen må jobbe mer målrettet mot å redusere utslipp. «Grønn kommune» er følgelig gjort til et satsingsområde i ny samfunnsdel, jf. planprogrammet kapittel 4.4.3.</p> <p>Innenfor økologisk bærekraft scorer utviklingsmål 13 høyest i innbyggerpanelet, mens det gis 2. prioritet i politisk styringsgruppe. Administrativ styringsgruppe har bevisst valgt å begrense prioriteringen innenfor økologisk bærekraft til kun å gjelde utviklingsmål 13. Ikke fordi de øvrige utviklingsmålene ikke er viktige, men fordi gruppen vurderer at utviklingsmål 14 og 15 blir ivarettatt om innsatsen spisses mot utviklingsmål 13, jf. redegjørelsen ovenfor. Det er administrativ styringsgruppes oppfatning at kommunen gjennom sin rolle som myndighetsutøver og forvalter av fellesskapets ressurser, gjennom blant annet plan- og bygningsloven, forurensingsloven, jordlova, naturmangfoldloven, friluftsløven, folkehelseloven med flere, har virkemidler til å ivareta livet både på land og i havet. I tillegg ivaretas livet på land og i havet gjennom kommunens arealplanlegging etter plan- og bygningsloven. Tilgang til rent vann og sanitære forhold er de viktigste forutsetningene for god helse;</p>

	<p>utviklingsmål 6. Tilgangen på vann er meget god i Norge. Selv i situasjoner med uvanlig lite nedbør er det få som opplever knapphet på vann. Utfordringer knyttet til vannforsyning og sanitærforhold i Norge er knyttet til a) gamle vann ledningsnett som gir store lekkasjer og som er sårbare ved ekstrem nedbør. Ved skade er det fare for smittsomme sykdommer, og b) manglende renseanlegg, lekkasjer og overløpssituasjoner som fører til utslipp av avløpsvann. Klimaendringer og mer ekstremvær fører til at utfordringene øker i årene som kommer. Det er administrativ styringsgruppes vurdering at i forhold til utviklingsmål 6, er det viktig at kommunen retter fokus og innsats mot å redusere sårbarheten i den tekniske infrastrukturen ved nødvendig oppgradering. Dette tilsier imidlertid etter gruppas vurdering ikke av utviklingsmål 6 bør prioriteres særskilt i denne sammenheng.</p>
#17 Samarbeid	<p>Det er lagt til grunn at utviklingsmål 17 som omhandler samarbeid og partnerskap skal prioriteres. Dette må sees i sammenheng med at målet er et <i>gjennomgående perspektiv</i> og er helt avgjørende for å kunne lykkes med realiseringen av de øvrige målene. Det er nødvendig å etablere nye og sterke partnerskap; myndigheter, næringslivet og sivilsamfunnet må samarbeide for å oppnå bærekraftig utvikling.</p>

4.0 Politisk styringsgruppes beslutning om hvilke av FNs bærekraftsmål som skal legges til grunn på lokalt nivå

Formannskapet, som politisk styringsgruppe for planarbeidet, vurderte på møte den 25.11.2020 administrativ styringsgruppe anbefaling av hvilke av FNs bærekraftsmål som bør prioriteres lokalt, jf. kapittel 3.0.

I drøftingen fremkom at forslaget fra administrativ styringsgruppe representerte en blanding av synspunktene fra innbyggerpanelet og formannskapets arbeidsverksted avholdt den 4. november 2020. Samtidig at forslaget innehar mål som sier noen om hvor vi står og hva vil vi oppnå.

Formannskapet gav sin tilslutning til at følgende av FNs 17 utviklingsmål legges til grunn til i det videre arbeidet med ny samfunnsdel, Kvinesdal 2040:

- Mål 3 God helse
- Mål 4 God utdanning
- Mål 5 Likestilling mellom kjønnene
- Mål 9 Innovasjon og infrastruktur
- Mål 11 Bærekraftige byer og tettsteder
- Mål 13 Stopp klimaendringene
- Mål 17 Samarbeid

Formannskapet tok forbehold om at det kan fremkomme forhold/synspunkter i den videre planprosessen som kan tilsa at det blir foretatt en fornyet vurdering.